

หลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง
การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ

ชื่อหลักสูตร การทอผ้าพื้นเมือง
จำนวน ๓๑ ชั่วโมง

สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

ด้วย สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม เป็นหน่วยที่ส่งเสริมการจัดฝึกอบรมด้านอาชีพ หลักสูตรการทอผ้าพื้นเมือง รวมถึงการสนับสนุนประสานงานร่วมกับภาคีเครือข่ายในการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้และการศึกษาอาชีพให้มีความน่าสนใจและสร้างรายได้ให้ตนเองและครอบครัว เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานที่เน้นเรื่องการมีอาชีพเพื่อการมีงาน ทำมีรายได้ จึงได้คัดเลือกวิชาการทอผ้าพื้นเมือง มาจัดทำเป็นหลักสูตรเพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปประกอบอาชีพต่อไป

ขอขอบคุณวิทยากรวิชาชีพ และคณะดำเนินงานการจัดการศึกษาต่อเนื่อง ที่ได้ร่วมพัฒนาหลักสูตร และจัดทำแผนการเรียนรู้รวมทั้งสื่อต่างๆ ให้สำเร็จไปด้วยดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหลักสูตรเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อวิทยากรและผู้เรียนต่อไป

สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดมหาสารคาม
กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

สารบัญ

คำนำ ก	
สารบัญ ข	
ความรู้เกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมือง	๑
ความรู้พื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการทอผ้าพื้นเมือง	๓
หลักสูตรการทอผ้าพื้นเมือง	๓
ความเป็นมา	๔
จุดประสงค์การเรียนรู้	๔
กลุ่มเป้าหมาย	๔
ระยะเวลา	๕
เนื้อหาหลักสูตร	๕
การจัดการเรียนรู้	๕
สื่อการเรียนรู้	๕
การวัดและประเมินผล	๕
การจบหลักสูตร	๖
เอกสารหลักฐานการศึกษา	๖
การเทียบโอน	๖
แผนการจัดกระบวนการเรียนรู้หลักสูตรการทอผ้าพื้นเมือง	๗
ใบความรู้ ความเป็นมาของการทอผ้าพื้นเมือง	๙
ใบความรู้ วิธีการทอผ้าพื้นเมือง	๑๐
แบบวัดและประเมินผลผลการทอผ้าพื้นเมือง	๑๑
ใบงาน แบบประเมินผลงานผู้เรียน	๑๒

ชื่อหลักสูตร การทอผ้าพื้นเมือง
จำนวน ๓๑ ชั่วโมง
กลุ่มอาชีพ พาณิชยกรรมและการบริการ

๑.ความเป็นมาของหลักสูตร

การจัดการศึกษาอาชีพในปัจจุบันมีความสำคัญมาก เพราะจะเป็นการพัฒนาประชากรของประเทศให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพ เป็นการแก้ปัญหการว่างงานและส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจชุมชน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดยุทธศาสตร์ ๒๕๕๕ ภายใต้กรอบเวลา ๒ ปี ที่จะพัฒนา ๕ ศักยภาพของพื้นที่ใน ๕ กลุ่มอาชีพใหม่ ให้สามารถแข่งขันได้ใน ๕ ภูมิภาคหลักของโลก “รู้เขา รู้เรา เทำทัน เพื่อแข่งขันได้ในเวทีโลก “ ตลอดจนกำหนดภารกิจที่จะยกระดับการจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพ และขีดความสามารถ ให้ประชาชนได้มีอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ ที่มั่นคง โดยเน้นการบูรณาการให้สอดคล้องกับศักยภาพด้านต่างๆ มุ่งพัฒนาคนไทยให้ได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพและการมีงานทำอย่างมีคุณภาพ ทัวถึงและเท่าเทียมกัน ประชาชนมีรายได้มั่นคง มั่งคั่งและมีงานทำอย่างยั่งยืน มีความสามารถเชิงการแข่งขันทั้งในระดับภูมิภาค อาเซียนและระดับสากล ซึ่งจะเป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในรูปแบบใหม่ที่สร้างความมั่นคงให้แก่ประชาชนและประเทศชาติ สภาพสังคมในปัจจุบันมนุษย์เราได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ เช่นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ประชากรเพิ่ม ขึ้นเรื่อยๆ แต่ทรัพยากรมี ลง จึงมีความจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีความคุ้มค่ายิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการประกอบอาชีพด้านความคิดสร้างสรรค์ มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ประโยชน์จาก การประกอบอาชีพให้มีความคุ้มค่ายิ่งขึ้น

๒.จุดประสงค์ของหลักสูตร

๑. เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้และเทคนิคการทอผ้าพื้นเมือง
๒. เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความสามารถพื้นฐานในวิชาการทอผ้าพื้นเมือง
๓. เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๓.กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจในการพัฒนาและต่อยอดอาชีพ

๔.ระยะเวลา

ระยะเวลาหลักสูตร จำนวน ๓๑ ชั่วโมง

- ภาคทฤษฎี ๖ ชั่วโมง
- ภาคปฏิบัติ ๒๕ ชั่วโมง

๕.เนื้อหาหลักสูตร

- ๕.๑ ความเป็นมาของการทอผ้าพื้นเมือง
- ๕.๒ วัสดุ อุปกรณ์และเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสม
- ๕.๓ ขั้นตอนการทำการทอผ้าพื้นเมือง
- ๕.๔ การปฏิบัติการทอผ้าพื้นเมือง
- ๕.๕ คุณค่าของการทอผ้าพื้นเมือง
- ๕.๖ ช่องทางการจัดการตลาดของผ้าพื้นเมืองได้

๖.การจัดกระบวนการเรียนรู้

- การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร/ภูมิปัญญา
- การศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้
- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- การฝึกปฏิบัติจริง

๗.สื่อการเรียนรู้

ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ใช้สื่อที่หลากหลายเช่นสื่อสิ่งพิมพ์สื่ออิเล็กทรอนิกส์สถานประกอบการ สื่อจริง และสื่อบุคคลในชุมชน

- ๑.วิทยากร/ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความรู้
- ๒.VCD / หนังสือ
- ๓.Internet
- ๔.ศึกษาดูงานจากกลุ่มอาชีพตัวอย่าง/แหล่งเรียนรู้

๘.การวัดและประเมินผล

- ๑.การประเมินความรู้ภาคทฤษฎีก่อนเรียนและหลังเรียน
- ๒.การประเมินผลงานก่อนเรียนจากการปฏิบัติได้ผลงานที่มีคุณภาพสามารถสร้างรายได้และจบ

หลักสูตร

๙.การจบหลักสูตร

- ๑.มีเวลาเรียน ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐
- ๒.มีผลการประเมินตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐
- ๓.มีผลงานที่มีคุณภาพ

๑๐.เอกสารหลักฐานการศึกษา

- ๑.หลักฐานการประเมินผล
- ๒.ทะเบียนคุมวุฒิบัตร
- ๓.วุฒิบัตรออกโดยสถานศึกษา

๑๑.การเทียบโอน

ผู้เรียนที่จบหลักสูตรนี้สามารถนำไปเทียบโอนผลการเรียนรู้กับหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ๔๐ ชั่วโมง : ๑ หน่วยกิต

โครงสร้างหลักสูตร วิชาการทอผ้าพื้นเมือง

เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา	การจัดกระบวนการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล	ชั่วโมง	
						ทฤษฎี	ปฏิบัติ
๑. ความเป็นมา การทอผ้า พื้นเมือง	๑. อธิบายความ เป็นมาของการทอผ้า พื้นเมือง	๑. ความเป็นมา การทอผ้า พื้นเมือง	๑.วิทยากรอธิบายความ เป็นมาของการทอพื้นเมือง	๑.ใบความรู้เรื่อง ความเป็นมาของการ ทอผ้าพื้นเมือง ๒.รูปภาพ ๓.สื่อออนไลน์	๑.สังเกตความ สนใจ ๒.ซักถาม ๓.การมีส่วนร่วม ๔.ชิ้นงาน/ผลงาน ๕.ประเมินผลงาน ผู้ เรียนโดยใช้ใบงานที่กำหนด	๑	
๒. วัสดุอุปกรณ์ และการเลือกใช้	๑.อธิบายวัสดุ อุปกรณ์และเลือกใช้ ได้อย่าง เหมาะสม	๒. วัสดุ อุปกรณ์ และการเลือกใช้	๑.วิทยากรอธิบายอุปกรณ์ใน การทอผ้าพื้นเมือง ๒.วิทยากรอธิบายวัสดุที่ใช้ใน การการทอผ้าพื้นเมือง ๓.ให้ผู้เรียนเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์	๑.ตัวอย่างวัสดุ อุปกรณ์ ๒.สื่อออนไลน์	๑.สังเกตความ สนใจ ๒.ซักถาม ๓.การมีส่วนร่วม ๔.ชิ้นงาน/ผลงาน ๕.ประเมินผลงาน ผู้ เรียนโดยใช้ใบงานที่กำหนด	๒	
๓. ขั้นตอนการ ทำการทอผ้า พื้นเมือง	๑. อธิบายขั้นตอนการ ทำการทอผ้าพื้นเมือง	๓. ขั้นตอนการทำ การทอผ้า พื้นเมือง	๑.วิทยากรอธิบายการเตรียม อุปกรณ์และขั้นตอนการ การทอ ผ้าพื้นเมือง	๑.ใบความรู้ เรื่อง การทอพื้นเมือง ๒.สื่อออนไลน์ ๓.วัสดุ อุปกรณ์ของ จริง	๑.สังเกตความ สนใจ ๒.ซักถาม ๓.การมีส่วนร่วม ๔.ชิ้นงาน/ผลงาน ๕.ประเมินผลงาน ผู้ เรียนโดยใช้ใบงานที่กำหนด	๓	

เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา	การจัดกระบวนการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล	ชั่วโมง	
						ทฤษฎี	ปฏิบัติ
๔.การปฏิบัติการ การทอผ้า พื้นเมือง	๑.ปฏิบัติการทอผ้า พื้นเมือง	๑.ปฏิบัติการทอผ้า พื้นเมือง	๑.วิทยากรสาธิตวิธีการทอผ้า พื้นเมือง ๑.ฝึกปฏิบัติการทอผ้า พื้นเมือง	๒.สื่อออนไลน์ ๓.วัสดุ อุปกรณ์ของ จริง	๑.สังเกตความ สนใจ ๒.ซักถาม ๓.การมีส่วนร่วม ๔.ชิ้นงาน/ผลงาน ๕.ประเมินผลงาน ผู้ เรียนโดยใช้ใบงานที่กำหนด		๒๕ ชม.
รวม						๖ ชม.	๒๕ ชม.

แบบทดสอบก่อนเรียน

คำชี้แจง : จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว

๑.ข้อใดเป็นวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมือง

- ก. กง ใช้ปั่นเส้น
- ข. อัก ใช้ปั่นเส้นด้าย
- ค. กระสวย ใช้สำหรับปั่นด้ายพุ่ง
- ง. ถูกทุกข้อ

๒.หลักสูตรการทอผ้าพื้นเมืองเป็นหลักสูตรลักษณะใด

- ก. เป็นหลักสูตรพัฒนาอาชีพ
- ข. เป็นการหารายได้จากทำอาชีพ ค. เป็นลายผ้าที่มีคนสนใจในท้องถิ่น
- ง. เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับครอบครัว

๓.หลักสูตรการทอผ้าพื้นเมือง เป็นโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนเพื่อพัฒนาด้านใด

- ก. ขยายโอกาสในการสร้างอาชีพ
- ข. เพื่อจัดกิจกรรมในการสร้างอาชีพ
- ค. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในการทอผ้า
- ง. เพื่อพัฒนาศักยภาพ ทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

๔.กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาอาชีพการทอผ้าต้องใช้กลุ่มเป้าหมายใด

- ก. ประชาชนทั่วไป
- ข. นักเรียน
- ค. แม่ค้า
- ง. ครู

๕.ท่านมีความรู้พื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการทอผ้าพื้นเมืองมากน้อย เพียงใด

- ก. สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชน
- ข. เสริมสร้างเศรษฐกิจในชุมชน
- ค. เป็นการทอผ้าที่ทำกันมานาน
- ง. ถูกทุกข้อที่กล่าวมา

เฉลย ๑.ง ๒. ก ๓. ง ๔. ก ๕. ง

ใบความรู้

คุณค่าของการทอผ้าพื้นเมือง

๑. ใช้เป็นเครื่องแต่งกายเพื่อความสวยงาม
๒. ใช้ในงานพิธีสำคัญทางศาสนา
๓. ใช้ทำเป็นกระเป๋า
๔. ใช้เป็นของขวัญแม่สามีหรือผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ โดยเฉพาะในวันสงกรานต์ หรือปีใหม่ที่มีประเพณี การรดน้ำดำหัว

คุณประโยชน์ของการทอผ้าพื้นเมือง

การทอผ้าพื้นเมือง เป็นสื่อสัญลักษณ์ของคนในแต่ละชุมชน แสดงถึงเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ และความแตกต่างทาง วัฒนธรรม ผ้าทอยังคงเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่แรกจนถึงตาย และมีบทบาทสำคัญทั้ง ในแง่เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การทอผ้าเริ่มจากการสาน มนุษย์เริ่มสานต้นหญ้าอ่อน เพื่อใช้ใส่วัสดุ สิ่งของ และต่อมากลายเป็นเสื้อและตะกร้า และพัฒนามาเป็นวิธีการทอเส้นไหมเพื่อเป็นเส้นที่ยาว และทำให้ เหนียวขึ้น สามารถรับน้ำหนักได้มากขึ้น จนกระทั่งมีการคิดค้นวัสดุการทอจากพืชมาเป็นเส้นใย เช่น ฝ้าย รู้จักวิธีการทออย่างง่าย คือการนำฝ้ายมาผูกกับหินเป็นเส้นยืน และใช้เส้นพุ่งเข้าไปเวลา ทอ ในอดีต เด็กผู้หญิงทุกคนจะถูกฝึกหัดให้รู้จักการทอผ้า และเย็บปัก ถักร้อย ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ในชุมชน ภาคเหนือ ผ้าทอยังคงบทบาททางสังคมและวัฒนธรรม นอกจากบทบาททางการค้า ยัง มีการใช้ผ้าในประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ ดังนั้นการสืบทอดความคิด ความเชื่อ แบบแผนทางสังคม จากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ และพัฒนา ศักยภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต เพื่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมควบคู่ กับ การพัฒนาเป็นอาชีพและรายได้ของคนชุมชน

วัตถุดิบ สำหรับการทอผ้า

วัตถุดิบ สำหรับการทอผ้านั้น คงจะมีการพัฒนากันขึ้นมาเป็นลำดับ แต่เราก็พอจะสันนิษฐาน จากหลักฐานทางโบราณคดี ที่พบในประเทศไทยได้ว่า ในสมัยโบราณมนุษย์คงจะได้แสวงหาพืชในท้องถิ่น ที่มีเส้นใยแข็งแรง เช่น ปอ ป่าน กล้วยา กล้าย สับประรด มาปั่นเป็นเกลียวเชือกใช้ ก่อน ต่อมาจึงนำเชือกมาถักทอเป็นตาข่ายและเป็นผืนผ้าเป็นลำดับ เศษใยผ้าที่พบที่บ้านเชียง เชื่อว่าเป็นเศษใยกล้วยา การใช้เส้นใยพืชเป็นวัตถุดิบในการทอผ้านี้ ก็ยังมีผู้คนบางท้องถิ่นในประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทย ทำใช้กันอยู่บ้างในปัจจุบัน เช่นในภาคเหนือของไทย และในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ก็มีการทำผ้าจากใยของป่านกล้วยา ซึ่งมีลักษณะเหมือนผ้าลินินอย่างหายากๆ ในโอกินาวา ประเทศญี่ปุ่น ก็มีการทอผ้าจากใยของต้นกล้วย ในบอร์เนียว และในฟิลิปปินส์ก็ยังใช้ใยสับประรดทอผ้าใช้กันอยู่ ผ้า ป่านใยสับประรดของฟิลิปปินส์ได้มีการพัฒนา เทคนิคการฟอก จนกลายเป็นผ้าป่านแก้วที่ทนทาน สวยงาม และราคาแพง

แบบประเมินผลงานผู้เรียน

ชื่อ – สกุล.....

หลักสูตร..... กลุ่ม.....

คำชี้แจง : ให้วิทยากรประเมินผลงานของผู้เรียนตามหัวข้อที่กำหนดให้

ประเด็นที่ประเมิน	คะแนนประเมิน (๑๐ คะแนน)
๑. ความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระ (๒๐ คะแนน)	
๑.๑ ทดสอบความรู้ความเข้าใจ	
๑.๒ สอบถามความรู้ความเข้าใจ	
๒. ทักษะการปฏิบัติ (๔๐ คะแนน)	
๒.๑ สังเกตการณ์ปฏิบัติในระหว่างการเรียนรู้การจัดกิจกรรม	
๒.๒ ประเมินโดยให้สาธิต	
๒.๓ แสดงขั้นตอนวิธีการปฏิบัติ	
๒.๔ ประเมินจากกระบวนการมีส่วนร่วม	
๓. คุณภาพผลงาน ผลการปฏิบัติ	
๓.๑ สังเกตผลงาน	
๓.๒ ตรวจสอบผลงาน	
๓.๓ มีความคิดสร้างสรรค์	
๓.๔ ผลการปฏิบัติว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่	
รวมคะแนน (๑๐๐ คะแนน)	

หมายเหตุ การประเมินผลการจบหลักสูตรอาจดำเนินการได้ ดังนี้

- การประเมินระหว่างเรียน และเมื่อจบหลักสูตร
- ประเมินครั้งเดียวก่อนจบหลักสูตร

ทั้งนี้ เกณฑ์การจบหลักสูตร จะต้องได้คะแนนรวมไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐ จึงจะผ่านเกณฑ์การประเมิน

ลงชื่อ

(

วิทยากร

)

แบบทดสอบหลังเรียน

คำชี้แจง : จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว

๑. ข้อใดเป็นวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมือง

- ก. กง ใช้ปั่นเส้น
- ข. อัก ใช้ปั่นเส้นด้าย
- ค. กระสวย ใช้สำหรับปั่นด้ายพุ่ง
- ง. ถูกทุกข้อ

๒. หลักสูตรการทอผ้าพื้นเมืองเป็นหลักสูตรลักษณะใด

- ก. เป็นหลักสูตรพัฒนาอาชีพ
- ข. เป็นการหารายได้จากทำอาชีพ ค. เป็นลายผ้าที่มีคนสนใจในท้องถิ่น
- ง. เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับครอบครัว

๓. หลักสูตรการทอผ้าพื้นเมือง เป็นโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนเพื่อพัฒนาด้านใด

- ก. ขยายโอกาสในการสร้างอาชีพ
- ข. เพื่อจัดกิจกรรมในการสร้างอาชีพ
- ค. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในการทอผ้า
- ง. เพื่อพัฒนาศักยภาพ ทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

๔. กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาอาชีพการทอผ้าต้องใช้กลุ่มเป้าหมายใด

- ก. ประชาชนทั่วไป
- ข. นักเรียน
- ค. แม่ค้า
- ง. ครู

๕. ท่านมีความรู้พื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการทอผ้าพื้นเมืองมากน้อย เพียงใด

- ก. สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชน
- ข. เสริมสร้างเศรษฐกิจในชุมชน
- ค. เป็นการทอผ้าที่ทำกันมานาน
- ง. ถูกทุกข้อที่กล่าวมา

เฉลย ๑.ง ๒. ก ๓. ง ๔. ก ๕. ง

